

Aposta territorial de la CCEPC i l'IRM

Els propòsits nominatius i fundacionals de la CCEPC i l'IRM són ben clars en relació a l'àmbit territorial d'actuació, que no és altra que les terres de parla catalana. Propòsit que entra de ple en les activitats més importants programades per al 2008. El Recercat de Perpinyà n'és una bona mostra. La jornada per excel·lència dels centres d'estudis de parla catalana ha plantat les tendes tocant al Castellet de Perpinyà, amb una presència de persones i centres vinguts d'arreu, similar a l'any passat a Lleida, i amb un nou format d'estructuració de la fira més adequat per a fer possible la circulació de contactes, a partir del qual caldrà pensar l'edició del 2009 a Figueres. Ens hem fet presents doncs a Catalunya del Nord, per trobar-nos, per oferir i mostrar les nostres activitats, per conèixer la ciutat i el territori que ens ha acollit i per establir contactes entre persones, centres i territoris que caldrà anar afermant. La idea i el propòsit d'establir coneixences entre centres i territoris no només és necessària, sinó que és fructífera i agraïda.

El pròxim mes d'octubre, l'activitat de més abast científic de la CCEPC i també de l'IRM viatja cap al sud, cap a València, amb la celebració del VII Congrés de la CCEPC sobre «Els processos migratoris a les terres de parla catalana. De l'època medieval a l'actualitat». Ben acollits per la Universitat de València i el Centre Octubre d'Acció Cultural del País Valencià i amb la col·laboració de la Federació d'Instituts Comarcals del País Valencià ens disposem a tractar un tema d'actualitat cercant antecedents històrics sobre les migracions que han tingut punt d'entrada o de sortida a les terres de parla catalana. Fins ara quatre dels congressos de la CCEPC s'havien celebrat al Principat i dos a les Illes. Per tant, la celebració a València té molta raó de ser, encara més havent lligat simbòlicament el congrés al 800 aniversari de Jaume I, qui amb les conquestes de Mallorca i València va provocar uns importants processos migratoris: els que marxaren a la força i els que repoblaren els territoris conquerits.

Hi ha altres activitats que durant el curs de l'any tindran també sentit territorial. La

Inauguració de Recercat. Perpinyà, 17 de maig de 2008

primera, situada al voltant del bicentenari de la Guerra del Francès, amb les recent celebrades jornades del Bruc i les múltiples activitats organitzades per diversos centres d'estudis. A l'entorn de la literatura també tocarem territori: Vic, Móra d'Ebre, Lleida i Girona són poblacions que al llarg del 2008 acolliran una de les jornades sobre «Paisatge i formes de vida a través de la literatura». L'any vinent seran altres poblacions, algunes de les Illes. En l'afany de fer extensible una part de les aportacions del congrés «Republicans i republicanisme...» s'ha tornat a oferir un cicle de conferències de «congrés obert» per presentar les actes a una vintena de centres amb la participació d'un ponent, conferenciant o relator de l'esmentat congrés. Finalment durant tot l'any s'aniran fent presentacions del llibre «Eines per a treballs de memòria oral» amb l'organització de jornades territorials que puguin aglutinar persones de diversos centres i comarques, amb la programació de conferències i debats sobre les fonts orals. A hores d'ara s'han fet presentacions a Barcelona, València i Sant Sadurn d'Anoia.

L'aposta territorial de la CCEPC i l'IRM és clara, però també complexa, en funció de les diverses realitats socials i polítiques de cada territori. Però tractant-se d'una aposta territorial de la cultura que s'expressa en llengua catalana, no podria ser d'altra manera. A tots els centres, a tots els territoris, la contemplació global de la cultura catalana, ens ha d'enriquir a tots.

Coordinadora
de Centres
d'Estudis de
Parla Catalana

sumari

des de la universitat

Una perspectiva nord-catalana de la historiografia moderna: l'avanç dels temps

pàg. 2

coneguem els centres d'estudis

El Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre. 25 anys de CERE

pàg. 3

institut ramon muntaner

Recercat. El bicentenari de la Guerra del Francès i els centres d'estudis

pàg. 5

institut d'estudis catalans

La secció de Filosofia i Ciències Socials (IEC)

pàg. 8

l'entrevista

Artur Quintana i Font

pàg. 9

l'arxiu

Arxiu de fonts orals: el Departament de Fonts Orals de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona

pàg. 11

la finestra

Mont-roig. El patrimoni immaterial (la literatura oral)

pàg. 14

resenyes i novetats

pàg. 16

Una perspectiva nord-catalana de la historiografia moderna: l'avanç dels temps

La historiografia té aquest punt interessant de desvelar la imatge que els historiadors tenen alhora del passat i del present. És a dir que l'interès que tenen uns homes a estudiar un temps i un espai pretèrits explica, bastant sovint, unes preocupacions molt més presents que, a més a més, poden ser compartides per una part de la societat coetània. Aquesta remarca sembla tenir encara més importància quan l'esmentat territori s'està cercant d'alguna manera unes arrels que òbviament poden ser múltiples. Val a dir que aquest espai posseeix uns caràcters contemporanis complexos —per no dir polèmics i a vegades conflictius—, productes de la seua història que el fa una mica diferent dels que l'envolten. Aquest cas pot correspondre a la realitat historiogràfica d'unes terres que ja en la seua denominació generen problemes a qui les vulgui estudiar: se'ls posarà Catalunya-Nord o del Nord, o els Comtats catalans del Nord, o bé el Rosselló, etc. El problema plantejat en fer-ne la història és una vertadera trampa que cal o que caldria evitar en el posicionament científic: la realitat pluricultural de la trajectòria històrica d'aqueixes terres geogràficament al mig del Pirineu oriental, entre Corbera i Albera, ens aboca, i sembla encara per anys, a una fatalitat en tot cas poc sovint superada que fa, malgrat tot, el bo i millor de la història, que és el posicionament a favor d'una o altra dominació cultural que al llarg del temps s'ha anat exercint sobre aquests territoris fronterers des de sempre.

A més a més, aquesta dificultat està agreujada pel fet que el període modern és per aquest país un moment crucial, un tombant històric que justament és a l'origen d'aquest malestar historiogràfic

contemporani, a la base d'unes interpretacions diverses, a la font d'unes voluntats d'investigació. Però no tot això és dolent, ans al contrari permet l'eclosió de noves recerques, l'obertura de nous camins de progrés científic.

Per la seua situació historicogeogràfica que li dona una especificitat pròpia dins la història catalana, a causa d'un paper d'interfície entre dos móns, aquesta terra nord-catalana bastant sovint s'ha trobat al confluent d'un munt d'històries i per tant d'historiografies. Aquell paper ha estat molt més nefast del que es pugui pensar en el sentit que, sigui perquè s'ha integrat com a part de la història del "Nord" (França) o de la del "Sud" (Espanya), sigui perquè s'ha pensat com a tros del conjunt català o sigui perquè, pitjor encara, s'ha oblidat o tractat a mitges. Aquest indret forma part de tot aquest conjunt i no d'un en particular: això ho diu el seu recorregut històric i fredament cronològic, que agradi o no, a mi o a altres.

L'al·licient afegit per l'època moderna rau en el tractament del problema de canvi d'estat, i d'aquí les versions i interpretacions de les successives realitats pels diversos estudiosos modernistes, amb interrogacions com ara, "s'ha de tenir en compte o no la part catalana —o el tros de reialme de les Espanyes— que passa sota domini del rei de França el 1659-1660", "es pot fer una història del segle XVIII nord-català, sense esmentar la catalanitat del país", etc. De fet —si se'm permet el neologisme— la "nord-catalanitat" és i representa alguna cosa, perquè senzillament historiadors la fan conèixer i l'estudien com a tal, amb totes les qualitats i els defectes que la reducció terminològica genera. Sembla una

certa aberració inventar-se un terme com aquest, però la nostra historiografia ha acabat per dibuixar-li una realitat de vida, fora dels corrents estatals o nacionals, perquè aquesta terra és un altre món configurat a mida per la pròpia història. Evocant de manera molt pragmàtica i realista el tema de la denominació del país, Núria Sales, en el passat monogràfic de la revista *Afers* (1997) sobre la Catalunya del Nord, posa de manifest aquesta originalitat nord-catalana que ha penetrat fins a l'inconscient col·lectiu o la mentalitat de la major part de la gent oriünda d'aquestes terres. Diu —i, com a nord-català i estudiós de la nostra història, entenc totalment aquesta actitud—: "la gent del país considera que «els catalans són ells, la resta, o són gavatxos, o són espanyols»", i sembla ser que l'aprenentatge o el desconeixement alhora de la seua història, sovint estroncada, sigui per molt en aquest sentiment, també del sud estant. Deu anys més tard, s'han bellugat coses: el nou monogràfic *d'Afers* (2007) parla del Nord català intencionalment, els caps han canviat de manera bastant sensible sembla ser. Les noves generacions, tant al nord com al sud de l'Albera, inicien un nou mode de pensar el nostre espai i el nostre temps català, compartit o no. La cosa és incipient, ja que alguns tòpics força pregons des dels predecessors encara no han desaparegut. Però el marc mental evoluciona cap a més lògica, més raó, sense saber per ara si és bo o dolent, sinó que fan i fabriquen una història diferent, desacomplexada.

JOAN PEYTAVI DEIXONA
IFCT-CREC, UNIVERSITAT DE PERPINYÀ
IEC, BARCELONA

El Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre.

25 anys de CERE

El 21 de juny de 1982 se celebrava a Flix la primera reunió comarcal de cultura entre persones i entitats interessades en dur a terme una tasca cultural. Els assistents van discutir sobre la necessitat de crear un "Consell Comarcal de Cultura" que, entre altres objectius, havia de perseguir la recuperació de les tradicions perdudes, la difusió del bagatge cultural de cada municipi, i l'organització d'activitats conjuntes. A la següent reunió, també a Flix, el 5 de juliol, es decidia crear una comissió gestora encarregada de preparar la I Trobada Comarcal de Cultura. El 12 de juliol de 1982 tenia lloc, un cop més a Flix, la primera reunió d'aquesta comissió gestora. Vull mencionar les persones que figuren a l'acta d'aquesta reunió, la primera on consten els noms i cognoms dels assistents, com a reconeixement a tots aquells que, tot i no sortir a les actes, van fer possible allò que avui és una realitat ben viva. Eren Carmel Biarnés, Josep Maria Margalef, Josep S. Cid (distingit fa poc amb el premi RECERCAT 2008), Xavier Vidal, Antonieta Civit i Magda Clúa. Noms que, com molts altres, no han quedat en l'oblit.

Després de cinc reunions de la comissió gestora, el 2 d'octubre té lloc finalment la I Trobada Comarcal de Cultura a l'històric local "La Democràcia" de Móra d'Ebre. Hi assisteixen representants comarcals i una delegació de la Generalitat de Catalunya formada pel director general d'Activitats Artístiques i Literàries, Albert Manent, i el cap dels Serveis Territorials de Cultura a Tarragona, Josep-Lluís Carod-Rovira (dit sigui de pas, tots dos il·lustres admiradors d'Artur Bladé i Desumvila, escriptor que va esdevenir el nostre president d'honor i que avui hem començat a recuperar entre tots per al cànon literari català).

Durant la trobada, el representant del grup de treball d'història, arqueologia i etnologia exposa que és imprescindible la creació d'un "Institut d'Estudis de la Ribera d'Ebre", ja que

"veiem absolutament necessari salvaguardar el patrimoni cultural, històric, artístic, arqueològic i etnològic de la comarca, i de cada poble en concret, davant la destrucció o desaparició que pot suposar el pas del temps o l'actuació d'individus que amb intencions purament lucratives estan fent minvar aquest patrimoni". El 30 de juny de 1983 es constituïa a Vinebre, amb el seu nom definitiu, el Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre.

Avui, vint-i-cinc anys i moltes il·lusions, somnis i esperances després, el CERE materialitza la seva vocació de servei a través de les seccions següents:

–Secció de natura. Duu a terme estudis, projectes i treballs relacionats amb aspectes tan diversos com la meteorologia, la conservació dels espais naturals, la classificació taxonòmica de les espècies de flora i fauna, etc.

–Secció de llengua i literatura. Realitza actuacions adreçades a afavorir l'ús del català entre els grups de

nouvinguts, així com la seva integració social. Es porten a terme activitats de coneixement del territori que afavoreixen els usos interpersonals de la llengua catalana i també cursos divulgatius dels diferents aspectes culturals de la comarca. També s'organitzen tallers d'escriptura adreçats als joves i una altra tasca important que s'ha dut a terme, ha consistit en col·laborar en la difusió de l'obra d'Artur Bladé i Desumvila.

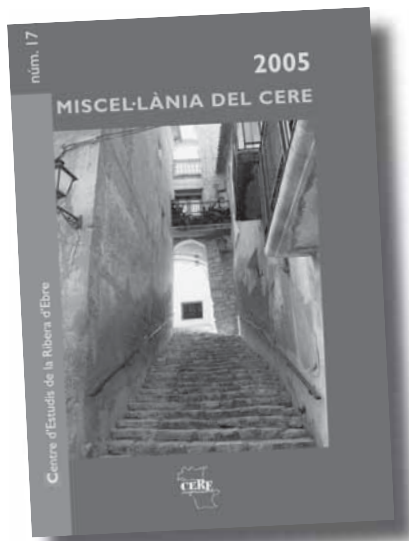
–Secció d'història i arqueologia. Elabora estudis de recerca sobre les diferents civilitzacions que s'han establert al nostre territori al llarg del temps, en especial sobre els ibers, els romans i també al voltant de la petjada dels templers.

Assistència a la Jornada Intercultural de la Ribera d'Ebre. Rasquera, 2007.

Activitat "Avui, què fem?" de promoció dels usos interpersonals de la llengua catalana. Benissanet, 2007

Portada de la Miscel·lània núm. 17 dedicada al municipi de Rasquera

-Secció de noves tecnologies. S'en-carrega de mantenir al dia tots els aspectes tecnològics necessaris per a al bon funcionament de la nostra entitat, alhora que també es fixa en l'evolució de les TIC a la comarca.

-Secció d'impuls social. Creada l'any 2007, pretén la conjugació d'humanisme, cultura i societat en l'àmbit de la solidaritat internacional. Organitza una jornada anual anomenada "Imago Mundi", la qual reflexiona sobre els des-equilibris socials, polítics i econòmics a nivell global.

-Secció juvenil. També creada l'any 2007, vol esdevenir un punt de referència de joves i/o associacions de joves interessats en la cultura en general per tal de donar-los suport en les seves activitats.

A banda de les tasques específiques de cada secció, les activitats principals que duu a terme el Centre d'Estudis són les següents:

-Convocatòria anual de beques per a projectes de treball que tenen com a objectiu central de referència la comarca de la Ribera d'Ebre, amb l'objectiu de promoure el desenvolupament, la divulgació i el foment dels valors culturals, científics i artístics.

-Premi d'Assaig Artur Bladé i Des-umvila. De periodicitat bianual, s'hi poden presentar treballs inèdits d'assaig, de recerca o d'investigació relacionats amb la Ribera d'Ebre, els seus pobles o els seus personatges. Es valora el fet que constitueixi una aportació d'interès per al coneixement del passat, l'anàlisi del present o els projectes per al futur de la comarca i la seva gent, i

pot tenir caràcter monogràfic o bé ser un aplec de treballs diversos. A banda de la dotació econòmica, es publica l'obra premiada.

-Edició de publicacions com el butlletí *Miscel·lània del CERE* i altres obres incloses a la col·lecció Daliner, les quals recullen els articles i treballs duts a terme per les diferents seccions, per col·laboradors externs o pels guanyadors dels premis i certàmens convocats.

-Selecció de la persona o entitat que rep el guardó Sirga d'Or, atorgat pel Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre. El guardó, de caràcter bianual, es concedeix a la persona o entitat de la comarca que hagi destacat pels seus serveis o pels seus mèrits culturals, artístics o científics.

-Organització de la Fira del Llibre Ebrenc, conjuntament amb l'Institut Ramon Muntaner, el Consell Comarcal i l'Ajuntament de Móra d'Ebre. Trobada anual de tots els autors, editors, llibreters, distribuïdors, entitats culturals, centres d'estudis, lectors i públic en general, on es fa difusió de totes les obres i els autors ebrencs. A més a més, a través de taules rodones s'analitzen tots els temes que afecten les parts implicades en la indústria cultural del llibre ebrenc. La Fira és de caràcter anual i inclou, entre altres activitats, el Premi llibrebrenc.org de relats curts a Internet per a joves escriptors, i l'activitat Litterarum de creació d'espectacles a partir d'obres literàries ebrenques.

-Altres activitats en la posada en marxa de les quals es treballa actualment són la realització d'un estudi entre els anys 2007 i 2009, dedicat als

"Aiguardents, licors i altres destil·lats a les comarques de la Terra Alta, la Ribera d'Ebre i el Priorat" en el marc de l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya, i un estudi sobre la gestió mancomunada del patrimoni a la comarca.

El Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre celebra durant l'any 2008 els actes del vint-i-cinquè aniversari de la seva constitució. Entre els actes programats, destaquen la II Trobada Comarcal de Cultura (per commemorar la que va tenir lloc l'any 1982), la producció d'una exposició itinerant sobre totes les publicacions editades al llarg d'aquests vint-i-cinc anys, la posada en marxa d'un procés participatiu centrat en la reflexió sobre el paper futur del CERE, i un acte central de reconeixement i homenatge a totes aquelles persones que han ajudat a mantenir l'entitat durant tot aquest temps. Us convidem a tots a gaudir amb nosaltres d'aquesta celebració.

Dalt, inauguració de la Mostra de Llibres de la Ribera d'Ebre per Sant Jordi 2008.

Inauguració de la Fira del Llibre Ebrenc 2007.

Recercat 2008. El Bicentenari de la Guerra del Francès i els Centres d'Estudis

El proper dia 3 de juliol l'Institut Ramon Muntaner celebrarà el seu cinquè aniversari. En aquests anys l'Institut ha treballat per enfortir la xarxa que els centres d'estudis constitueixen en el territori i per dotar-la de major visibilitat. Els dos projectes sobre els quals parlem a continuació són un bon exemple de l'assoliment d'aquests objectius.

Recercat 2008

El passat 17 de maig va tenir lloc a Perpinyà la quarta edició del Recercat. Jornada de Cultura i Recerca Local dels Territoris de Parla Catalana. Enguany hi van participar gairebé una vuitantena d'entitats, la majoria de les quals van estar presents a Perpinyà al llarg de la jornada.

A Perpinyà, s'ha incrementat el nombre d'activitats i s'ha variat l'estructura de la fira de centres d'estudis. En aquesta edició els centres estaven agrupats per àmbits territorials i els estands eren espais d'exposició de les publicacions i dels materials de difusió produïts pels centres. També hi havia un estand reservat per a la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana i per a l'Institut Ramon Muntaner. Altres novetats destacades de la fira van ser una carpa dedicada a l'exposició "Els centres i instituts d'estudis: una xarxa de cultura i recerca al territori" inaugurada amb motiu del Recercat 2008, que té com a base l'opuscle editat per la CCEPC i l'IRM i que es preveu que sigui itinerant i que pugui ser demanada pels centres que estiguin interessats en exposar-la, i l'existència d'un estand-llibreria que aplegava exemplars de les publicacions presents als estands territorials i on es van realitzar un nombre important de vendes. L'èxit d'aquest format fa preveure que sigui la fórmula triada per a les properes edicions.

Quant a les exposicions, n'hi havia tres de distribuïdes en diferents edificis de la ciutat: "Preludi de l'última batalla: les Brigades Internacionals al Priorat, 1938", realitzada per l'Associació No Jubilem la Memòria de Marçà, amb el

L'Esbart Català de Dansaires durant l'actuació a la fira dels centres d'estudis

Acte de lliurament dels premis RECERCAT

Les autoritats assistents al lliurament dels premis

suport del Departament de Relacions Institucionals i Participació-Memorial Democràtic de la Generalitat de Catalunya i l'Institut Ramon Muntaner, que estava ubicada al Museu Català de les Arts i les Tradicions Populars; "Les Vinyes de l'Albera" de l'entitat Albera Viva, ubicada a l'Ajuntament de Perpinyà, i "Lluís Companys i la seva època", situada a la Casa de la Generalitat a Perpinyà i inaugurada el dia 16 al vespre amb la presència del director

de la Casa de la Generalitat, el Sr. Jordi Fernández, i el responsable de Cultura, el Sr. Joan Lluís Lluís, i realitzada per la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana. Les exposicions van rebre un nombre important de visitants ja que va coincidir que aquella nit se celebrava la Nit dels Museus a Europa i es va produir una important afluència de públic.

A darrera hora del matí va tenir lloc l'actuació de l'Esbart Català de

Dansaires, que enguany celebra el seu centenari i als quals volem agrair molt especialment la seva participació. Alguns problemes tècnics van impedir que poguessin interpretar tot el repertori que teníem previst, però, tot i així, van aplegar un nombre important de gent al voltant de la seva actuació.

A la tarda, la pluja ens va acompanyar i això va fer que la taula rodona, que s'havia programat a l'espai de la fira, finalment tingués lloc al Convent dels Mínims. En la taula rodona van participar el Sr. Gentil Puig-Moreno, president del Centre Cultural Català del Vallespir; Josep Santesmasas, president de la CCEPC i vicepresident segon de l'IRM; i Jeroni Pérez, que va fer de moderador. A posteriori, van tenir lloc tres conferències: "Identitat i frontera a la Catalunya moderna", a càrrec del Sr. Agustí Alcoberro; "La memòria del rei en Jaume", a càrrec del Sr. Robert Vinas; i, finalment, "Catalunya, terra d'integració", a càrrec del Sr. Joan Peytaví. Les conferències van comptar amb una important assistència de públic.

Per últim, van tenir lloc els premis Recercat. En l'acte van participar l'Honorable Conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya, el Sr. Joan M. Tresserras; el Sr. Josep Santesmasas, president de la CCEPC i vicepresident segon de l'IRM; l'Il·lustríssim alcalde de la vila de Perpinyà, el Sr. Jean P. Alduy; i el Sr. Maurici Halimi, tinent d'alcalde i delegat de cultura de la vila de Perpinyà. Els guardonats en l'edició d'enguany van ser el Sr. Josep Sebastià Cid i Català i el Centre Cultural Català del Vallespir.

El balanç final és molt positiu: hi ha hagut un increment de la participació, s'han obert línies de contacte i col·laboració amb els centres de la Catalunya del Nord, una de les nostres fites principals, i s'ha produït un augment de la difusió de la jornada i, per extensió, de l'activitat dels centres d'estudis.

El canvi de format respecte anys anteriors ha estat un èxit, però, per altra banda, ha suposat un important sobreforç per al personal de l'Institut i per aquest motiu voldria aprofitar aquest espai per a reconèixer la valuossíssima feina realitzada per la Mercè, la Pineda, la Núria, el Carles, l'Elena i la Silvia.

Conferència de Joan Peytaví, professor de la Universitat de Perpinyà

Les autoritats i els premiats

Com a complement al Recercat es va programar un sortida cultural per a conèixer de prop els territoris de frontera. El més destacat va ser la visita al Castell d'Òpol i a Perellós. La visita va anar a càrrec del Sr. Joan Peytavi i hi van participar una setantena de persones.

I el proper any, Figueres, Capital de la Cultura Catalana 2009.

El Bicentenari de la Guerra del Francès i els Centres d'Estudis

Arreu dels territoris de parla catalana s'estan realitzant activitats organitzades pels centres i instituts d'estudis amb l'objectiu d'analitzar i commemorar el Bicentenari de la Guerra del Francès. Des de l'Institut Ramon Muntaner estem intentant coordinar aquests actes amb l'objectiu de fer una difusió conjunta i que aquests arribin al major nombre de gent possible. Cal destacar les Jornades d'Estudi –"La Guerra del Francès als Territoris de Parla Catalana (1808-1814)– celebrades al Bruc, del 23 al 25 de maig de 2008; la guia d'itineraris, *Itineraris de la Guerra del Francès: una passejada per la història del territoris de parla catalana*, editat per l'Ajuntament del Bruc i l'Institut Ramon Muntaner; una exposició complementària a les jornades que fa una

revisió de la bibliografia editada sobre la Guerra del Francès entre el 1994 i el 2008, on es posa especial atenció als articles i monografies realitzades des dels centres d'estudis i, sobretot, l'ampli calendari d'activitats programades per les entitats en el conjunt dels terri-

toris de parla catalana i que inclouen conferències, rutes dramatitzades, itineraris, jornades d'estudis, etc. Per a més informació sobre la programació del Bicentenari podeu consultar el calendari d'activitats a la pàgina web de l'Institut Ramon Muntaner, www.irmu.org.

Tant en un cas com en l'altre és imprescindible que els centres es creguin el projecte i se'l facin seu i, per aquest motiu, des de l'Institut volem agrair als centres, instituts d'estudis i altres entitats culturals dels territoris de parla catalana la implicació i el suport a les diferents propostes que us anem realitzant.

Acte inaugural de les jornades del Bruc

La Secció de Filosofia i Ciències Socials

"Curs d'alts estudis sobre cultura, política i societat (1907-2007)" organitzat amb motiu del Centenari de l'IEC. (Foto: Jordi Pareto)

La Secció de Filosofia i Ciències Socials és la cinquena i la més recent secció de l'Institut d'Estudis Catalans i es va constituir a la fi del setè decenni. En efecte, el novembre de l'any 1968 foren nomenats membres de l'Institut un geògraf (Pau Vila), un pedagog (Alexandre Galí), dos economistes (Joan Sardà i Ramon Trias i Fargas), un filòsof (Eusebi Colomer) i un jurista (Ramon Faus). D'aquesta manera i des d'un punt de vista universitari, quedava ja complet

el ventall de matèries o disciplines compreses per l'Institut, ja que a una part de l'antiga Facultat de Filosofia i Lletres (filòlegs i historiadors) i a les Facultats de Ciències i Medicina s'hi uní l'altra part de l'esmentada Facultat de Filosofia i Lletres (filòsofs, geògrafs, etc.) i les Facultats de Dret i Economia, aquesta última creada feia relativament poc.

Durant la presidència del pedagog Joan Triadú (1988-1992) la Secció de Filosofia i Ciències Socials augmentà

en nombre de membres i avançaren les tasques d'organització de la Secció. Els següents presidents foren el jurista Josep M. Puig i Salellas (1992-1994), l'economista Josep M. Muntaner i Pasqual (1994-2000) i el geògraf Joan Vilà-Valentí (2000-2007). L'actual president és el pedagog Josep González-Agàpito. A mitjan del desè decenni la Secció quedà constituïda per set àrees de coneixement: Filosofia, Comunicació i antropologia, Dret, Economia, Geografia i demografia, Pedagogia i psicologia i Sociologia i ciència política.

La Secció efectua una sessió ordinària cada mes a la qual assisteixen els membres numeraris i emèrits, a més dels presidents i presidentes de les nou societats filials de l'IEC adscrites a la nostra Secció. Les esmentades societats són les següents: Associació Catalana de Sociologia, Societat Catalana d'Economia, Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Societat Catalana d'Ordenació del Territori, Societat Catalana de Comunicació, Societat Catalana de Filosofia, Societat Catalana de Geografia, Societat Catalana de Pedagogia i Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana. A cada sessió hi ha, com a fet més destacat, una conferència o comunicació, que dona lloc a un posterior debat. Les esmentades conferències formen part, en certes ocasions, d'un cicle prèviament escollit pels membres de la Secció.

Dues altres destacades activitats de la Secció consisteixen en la preparació o realització, per part dels seus membres, de projectes de recerca, d'una banda, i de publicacions, de l'altra. Entres aquestes últimes indiquem, com a exemples concrets i recents, la publicació de tres cicles: fa uns anys es publicà *Les idees i els dies. Un segle de filosofia i ciències socials als Països Catalans*, coordinat per Pere Lluís Font; actualment estan en curs de publicació *Recerca o país: la contribució de la filosofia i ciències socials*, coordinat per Joan Vilà-Valentí i el cicle que la Secció organitzà amb motiu del Centenari de l'IEC (*10 testimonis del segle XX, 10 lliçons per al segle XXI*), coordinat per Ricard Torrents.

Reunió de la Secció de Filosofia i Ciències Socials. (Foto: Montse Catalán)

JOAN VILÀ-VALENTÍ

Entrevista a Artur Quintana i Font

Nascut al 1936 a Barcelona, és president d'Iniciativa Cultural de la Franja, membre de l'Institut d'Estudis Catalans i membre d'honor de l'Acadèmia de la Llengua Aragonesa. Va estudiar romànica i germanística a les Universitats de Barcelona i Colònia, i es va doctorar amb un treball de dialectologia catalana. Va ser lector de català i castellà a Cardiff i a Friburg de Brisgòvia, i fins a la jubilació ha treballat de bibliotecari a la Biblioteca del Palatinat a Espira i de professor encarregat de curs de llengua i literatures catalanes a la Universitat de Heidelberg. Viu entre Alemanya i la Codonyera, a l'Aragó.

El primer contacte d'Artur Quintana amb l'Institut Ramon Muntaner està relacionat amb l'edició del llibre *Fulls de les fronteres. Entre Gandesa i Alcanyís*, recull d'articles de Joan Perucho en edició bilingüe que se centren en les Terres de l'Ebre, el Matarranya i els Ports. L'Artur Quintana va ser el responsable de l'edició i de la tria dels textos i l'Institut va col·laborar en l'edició. Un altre punt d'encontre habitual és la Fira del Llibre i l'Autor Ebrenç, on el podreu trobar furetejant entre llibres i comprant-ne, presentant-ne o venent-ne a la parada de l'Associació Cultural del Matarranya.

–*Del vostre ampli currículum professional, què en destacaríeu?*

–La meva col·laboració en els dos reculls de literatura popular catalana de l'Aragó, *Lo Molinar* i *Blat colrat!*, publicats ara fa uns dotze o quinze anys. Era una feina absolutament necessària, i a més calia fer-la d'urgència, perquè els informants cada volta escassejaven més. Però encara vam ser a temps de recollir molts materials de quasi tots els gèneres de la literatura popular, i veig que ara, entre altres coses gràcies als nostres reculls, n'hi ha mostres de recuperació. Amb aquests reculls vam poder demostrar que a l'Aragó no només s'hi parla català, sinó que aquesta llengua hi posseeix una rica i variada literatura popular, cosa que no tothom pensava abans de la publicació dels nostres llibres.

–*Expliqueu-nos la vostra vinculació a la Franja... Per què decidíu d'instal·lar-vos a la Codonyera?*

–Perquè volia escriure la tesi doctoral sobre un parlar català ben característic, i que tant hauria pogut ser a la Ribagorça, com al Capcir o a la Governació d'Oriola. Com que en Francesc de Borja Moll em va recomanar Maella, per això vaig anar a la Codonyera, al Mesquí, que no hi cau gaire lluny. Però si vaig venir a l'Aragó una mica per atzar, ara m'hi sento fonament arrelat.

–*Com sorgeix la idea de crear l'Iniciativa Cultural de la Franja i quins són els seus objectius i les seves principals línies d'actuació?*

–La idea va ser d'en Josep Galan a començaments de segle. En Galan era aleshores president de l'Institut d'Estudis del Baix Cinc, i ha estat segurament la persona que més ha treballat, i més eficaçment en favor del català a l'Aragó. Va entendre que calia crear una institució per a donar una veu única a les quatre associacions aragoneses dedicades a l'estudi, foment i defensa de la llengua catalana a l'Aragó: els Consells Locals de la Franja, l'Institut d'Estudis

del Baix Cinc, l'Associació Cultural del Matarranya i el Centre d'Estudis Ribagorçans. Les va reunir a Saidí i així va néixer la Iniciativa Cultural de la Franja. La missió de la ICF és sobretot de coordinació entre les associacions, que són les que porten la feina del dia a dia, i, repeteixo, de fer-ne de portaveu.

–*Darrerament hem pogut seguir a la premsa que heu estat jutjat per defensar el català a la Franja, ens podríeu explicar que és el que ha passat i com es troba el procés en aquests moments?*

–La Federació de Asociaciones del Aragón Oriental (FACAO) és una associació que actua sovint contra aquest patrimoni de l'Aragó que, d'acord amb la Constitució espanyola, és la llengua catalana. La ICF ha informat sobre aquestes activitats anticonstitucionals de la FACAO i aquesta associació ho ha interpretat com a injúries i calúmnies i ha presentat querelles contra mi, com a president de la ICF, i contra dos socis més i una altra persona no vinculada a la nostra federació. Les querelles han estat admeses a tràmit per la justícia, si bé la presentada a Fraga ha estat de moment arxivada pel jutge. Abans

hem hagut d'anar a declarar a Fraga, i en aqueixa ocasió un dels imputats ha estat tancat a la presó per unes hores. El que més em fa pensar de tot plegat és que puguem passar aquestes coses per defensar uns valors constitucionals. I ara fa pocs dies la FACAQ ha anunciat, sense embuts, que continuarà actuant contra la llengua catalana —impunement, pel que sembla.

—Podréu fer, breument, una valoració de la situació del català a la Franja?

—La situació de la llengua catalana hi podria ser prou bona, si l'administració volgués, perquè a l'excepció d'algunes poblacions situades a la frontera lingüística mateix, gairebé tothom parla català. Però l'administració treballa ben poc per a la normalització del català: bàsicament unes classes optatives d'aquesta llengua a les escoles, i encara no a tot arreu, i no gaire cosa més. Malgrat que la Constitució Espanyola diu que el català serà oficial, aquesta llengua segueix no sent-ho a l'Aragó. I és per això que l'Estatut

d'Aragó, que no reconeix l'oficialitat de l'aragonès i del català, sovint ha estat qualificat de constitucionalitat dubtosa. Fa temps que es parla d'una Llei de Llengües de l'Aragó, que mai no acaba d'arribar, i de la qual n'existeix un Avantprojecte on es declara, entre altres punts, que cada ajuntament pot escollir el nom de la llengua que s'hi parla, la norma gramatical amb la qual s'ha d'escriure i si en vol l'ensenyament i / o l'oficialitat, o no. L'Avantprojecte no és altra cosa que l'apoteosi del blaverisme. Si s'arriba a promulgar la Llei de Llengües basant-s'hi, la situació del català podria degradar-se ràpidament a l'Aragó.

—Quins mecanismes creieu que s'haurien d'activar per tal de millorar la seva situació?

—Mentre a l'Aragó —i a Espanya en general també— no s'entengué que en un estat democràtic no hi pot haver uns ciutadans que tenen reconeguts tots els seus drets lingüístics i uns altres que no n'hi tenen cap, malament anirem.

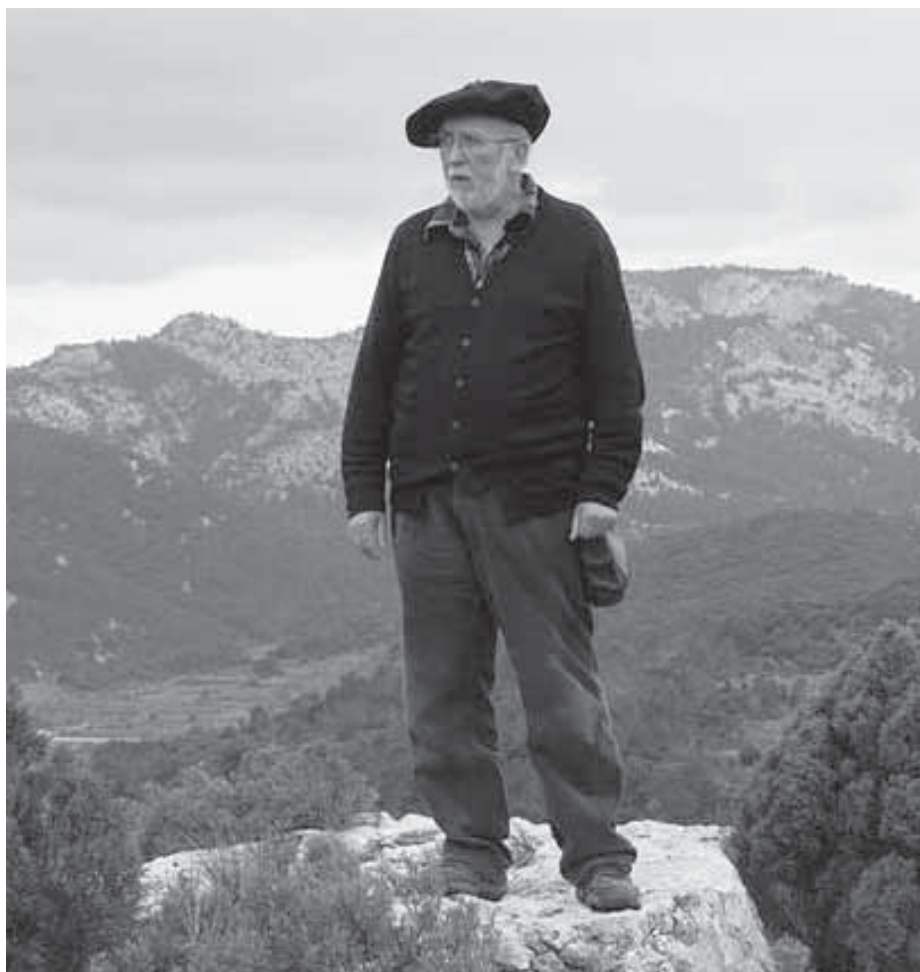
Caldria que totes les administracions de l'Aragó, i quan dic totes penso també en l'Estat central, assumissin amb decisió la normalització del català, i no com fins ara amb tebiesa i indecisió, quan no en clara oposició.

—Quin és el paper que juguen els centres d'estudis de la Franja en la defensa i promoció de la llengua i la cultura catalana?

—De suplència en moltíssims casos, i d'iniciatives en molts d'altres més. Des d'organitzar classes de català per a adults, fins a posar les bases de l'edició en català a l'Aragó i desenvolupar-la, fer d'assessors lingüístics de comarques i ajuntaments, preparar actes de foment i difusió del català per tot el territori, informar a través de revistes i la xarxa sobre la llengua i la cultura que s'hi desenvolupa, fer-ne declaracions i manifestos, tractar amb les administracions per a obtenir-ne ajuts materials, econòmics o ideològics, mirant sempre de trobar una escletxa per a poder-hi fer passar el català, o anar a declarar al jutjat per posar un exemple recent, en resum fer tots els papers de l'auca pel català, i tot això en un ambient massa sovint indiferent o poc favorable, quan no decididament hostil.

—Què poden fer la gent dels centres d'estudis dels altres territoris de parla catalana per donar-vos suport?

—Ser-nos solidaris de paraula i de fet, com ja fa temps que ho són especialment els de les comarques més properes, com ara els de la Terra Alta o del Segrià, i amb caràcter més puntual els de bastants altres indrets —darre-rament, amb motiu de les querelles en contra nostra de la FACAQ, hem rebut mostres de suport de tot arreu, de Perpinyà a Monòver i l'Alguer. I explicar la nostra situació que ara com ara segueix essent la més desvalguda, tot i que prou sabem que els altres tampoc no la tenen fàcil, que l'ombra de l'anticatalanisme és allargassada i arriba a tot arreu. Tanmateix cal que tinguen en compte que nosaltres som aragonesos i veiem les coses inevitablement des de la perspectiva d'aquest país, per més que sovint des de l'Aragó endins se'ns tracte com al fill de la madrastra —o potser precisament per això.

Arxiu de fonts orals: el Departament de Fonts Orals de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona

Orígens i funcions

El Departament de Fonts Orals de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (AHCB), es constituí l'octubre de 1983 arran de la donació de la col·lecció de l'investigador britànic Ronald Fraser de testimonis orals sobre la guerra civil espanyola. Això fou possible per la intervenció de Mercè Vilanova i per la voluntat del donant que la documentació es trobés a prop de les persones que van aportar les seves memòries i es conservés en un arxiu públic. Finalment, el llavors director de l'AHCB, Jaume Sobrequés, va acceptar el repte d'acollir i dotar un nou departament.

Com a arxiu de fonts orals, les funcions bàsiques d'aquest són: l'adquisició i descripció dels documents, l'accés a la documentació per regular la consulta, i la preservació per assegurar la integritat i la durabilitat dels documents.

En relació al contingut documental, fem una transcripció literal, conservant doble suport: sonor i textual.

Fons documental

1.106 unitats documentals en format cassette, 68 MD, 24 CD i 66 DVD, que corresponen a 908 testimonis orals.

L'origen de les fons té dues procedències: externa, quan prové de donacions d'autors d'obres d'àmbit històric vinculades a la ciutat i amb ús de fonts orals, i interna, a partir dels recursos i la iniciativa de l'arxiu.

Col·leccions de procedència externa

- **Ronald Fraser.** Els testimonis orals van ser recollits per Fraser des de 1973 a 1975 arreu de la geografia espanyola, excepte els territoris insulars. El treball és un model d'investigació històrica que a partir de l'ús de les fons documentals tradicionals de la recerca històrica (com documents d'arxiu, premsa o documentació privada), afegeix les aportacions específiques de les fons orals, generant una nova forma de construir la història.

El resultat final fou *Recuérdalo tú y recuérdalo a otros. Historia oral de la guerra civil española*, llibre que dona protagonisme a les persones que visqueren els fets i, també, categoria històrica als sectors fins llavors marginats de la historiografia tradicional, com els camperols andalusos o els treballadors de les col·lectivitzacions de Catalunya i Aragó. A través de les seves paraules i vivències copsem el desenvolupament del període inicial revolucionari, la col·lectivització dels béns de producció, o la vida en el front.

La col·lecció consta de 270 testimonis enregistrats i 30 sense registrar. Actualment està totalment transcrita i en procés de digitalització.

- **Tomasa Cuevas.** Realitzada entre 1975 i 1977, amb 84 testimonis, recull vivències de dones antifeixistes, majoritàriament comunistes, en les presons del franquisme durant la postguerra. Les entrevistes se centren en la vida de les preses, la trajectòria com a mili-

Porta d'accés a la seu de l'AHCB. © Pep Parer.

Cobertes de la primera edició, en dos volums, de l'obra de Ronald Fraser, *Recuérdalo tú y recuérdalo a otros* (Barcelona, 1979). © AHCB-Arxiu Fotogràfic, Ramon Muro.

Suports DVD, resultat de la migració de suports sonors analògics a digitals. © Alicia Torres.

tants i llurs activitats de resistència a la dictadura. Els testimonis han estat recollits en *Cárcel de Mujeres (1939-1945)*, *Cárcel de Mujeres* i *Mujeres de la Resistencia* (reeditats en un sol volum al 2004).

- **Adela del Campo.** Realitzada entre 1977 i 1978, de temàtica similar a la de Tomasa Cuevas, però focalitzada en 10 entrevistes a dones antifeixistes d'Alacant i d'Albacete.

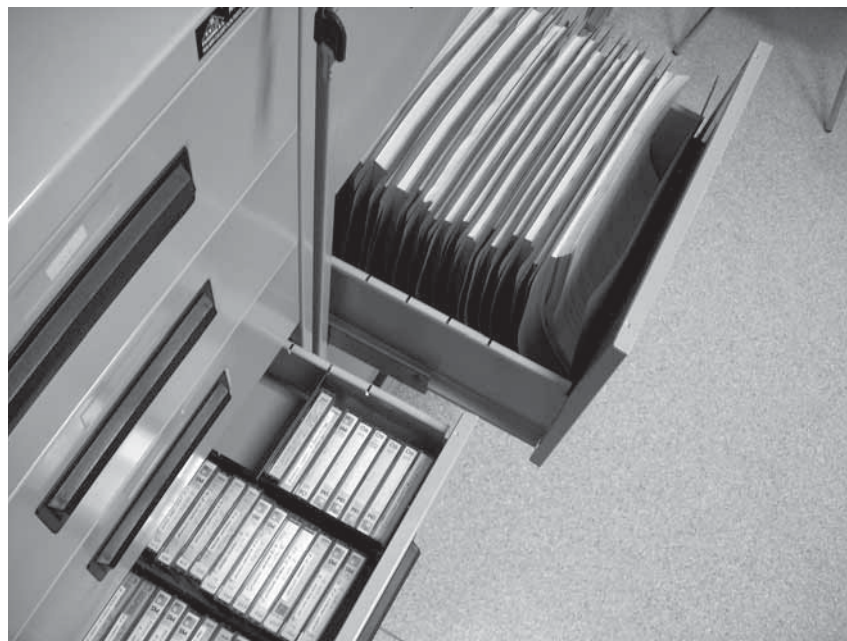
- **Neus Català.** Amb 48 testimonis, fou realitzada entre 1974 i 1977, aplega les vivències de resistència antifeixista —iniciada durant la guerra civil i continuada a França— i la deportació a camps d'extermini i de concentració de l'Alemanya nazi, principalment el camp de dones de Ravensbrück. Les entrevistes estan publicades en el llibre *De la resistencia y la deportación. 50 Testimonios de mujeres Españolas*.

- **Cristina Borderías.** Realitzada entre 1980 i 1983, fruit de la tesi doctoral publicada com *Entre líneas. Trabajo e Identidad femenina en la España Contemporánea. La Compañía Telefónica 1924-1980*. L'objecte d'estudi és el treball femení fonamentat en les trajectòries personals de les telefonistes. Recull 36 testimonis.

- **Sílvia Ventosa.** Realitzada entre 1995 i 1998, des d'un enfocament antropològic analitza la vida i l'evolució

del treball de les cotillaires de la indústria tèxtil i de la roba interior femenina. Amb 75 testimonis, és el resultat d'una tesi doctoral publicada sota el títol de *Modelar el cos. Treball i vida de les cotillaires de Barcelona*.

- **Joaquim Romaguera.** Realitzada entre 1984 i 1999, aplega entrevistes i documents sonors sobre el món del cinema i l'espectacle. Amb 10 testimonis, dels quals destaca el testimoni d'Avel·lí Artís-Gener *Tísner* per a l'obra

Dipòsits per cassetts i per transcripcions. © Alicia Torres

Tísner l'escenògraf: teatre, cinema, televisió, publicitat.

- **Dones del 36.** Realitzada durant l'any 1997 per Mercè Vilanova i Mercedes Fernández-Martorell. Aplega 9 biografies de dones militants de partits i organitzacions d'esquerres durant la II República i la guerra civil. Aquestes dones han mantingut fins a l'any 2007 una activitat de recuperació i difusió del passat.

- **Joan Casanovas.** Amb 6 testimonis, recollits entre 1985 i 1990, es centre fonamentalment en un estudi de cas d'un membre de les patrulles de control a la rereguarda durant la guerra civil i en les col·lectivitzacions.

- **Pepe Beunza.** Història de vida del primer objector de consciència d'Espanya, publicat per Pedro Oliver amb el títol de *La utopía insumisa de Pepe Beunza. Una objeción subversiva durante el franquismo*.

- **Josep M. Figueres.** Realitzada entre 2002 i 2003, amb 12 testimonis sobre memòries de republicans i anti-franquistes catalans.

- **Memòria social dels ciutadans de Gràcia.** Aplega 70 testimonis, recollits entre 2002 i 2003, sobre la memòria popular urbana.

Les col·leccions ingressades recentment són les de Mercè Vilanova i Anna Monjo, ambdues en procés de catalogació.

- **Mercè Vilanova.** Amb 149 testi-

monis, realitzada entre 1980 i 2006:

– Entrevistes a treballadors de l'empresa Rivièr sobre el període col·lectivista; investigació que «descobreix» els analfabets i avalua el seu paper dins la societat dels anys trenta. El resultat fou *Les Majories invisibles explotació fabril, revolució i repressió 26 entrevistes*.

– La població analfabeta afroamericana dels Estats Units, publicat com *Voces sin letras. Analfabetos en Baltimore*.

– *Mauthausen Survivors Documentation Project*, amb 27 testimonis d'espanyols deportats.

– *International Forced Labour Documentation Project*, 11 testimonis sobre el treball forçat per l'Alemanya nazi.

• **Anna Monjo.** Amb 37 testimonis recollits els anys 80. Les entrevistes formen part de la tesi doctoral publicada sota el títol de *Militants, participació i democràcia a la CNT als anys trenta*. Aquesta col·lecció enriqueix els fons sobre el món obrer, i és complementària als estudis sobre l'empresa Rivièr realitzats per l'equip dirigit per Mercè Vilanova en la Universitat de Barcelona.

Col·leccions de procedència interna

Altra via de recollida de fons orals és l'elaboració de projectes propis. L'arxiu esdevé productor i creador de documents. En l'actualitat, existeixen tres projectes:

- L'impacte dels Jocs Olímpics sobre

la ciutat de Barcelona, dirigit per Pilar Gómez. S'han recollit, entre els anys 1988 i 1999, 42 testimonis. És un projecte plenament imbricat en el present, amb entrevistes realitzades prèviament a la celebració dels JJ OO, durant els esdeveniments i posteriorment. En alguns dels testimonis es pot analitzar com s'ha construït el procés de transformació urbana i social i la transcendència que ha tingut *a posteriori*.

• Agustí Duran i Sanpere i l'Arxiu Històric de la Ciutat, contempla la figura del que fou ànima i fundador del AHCB, analitzada per persones que tingueren relació amb ell. Dirigit per Anna M. Adroer, realitzat entre 1991 i 1992, amb 11 testimonis.

• Biografies. Agrupació de testimonis seguint el model de les històries de vida, que serveixen per a completar alguns dels buits del nostre fons. Amb un total de 8 testimonis.

Difusió

En col·laboració amb la Universitat de Barcelona, l'any 1989 s'inicià la publicació d'una revista semestral especialitzada en història i fons orals, *Historia y Fuente Oral*. Actualment, en la tercera època, *Historia, Antropología y Fuentes Orales*.

El desembre de 1999 vam organitzar la Jornada «Arxius i Fons Orals», on es presentaren aportacions teòriques i pràctiques, tant des de l'àmbit dels arxius com des de la recerca.

Dins del nostre XXV aniversari, el

Dipòsit en fusta per cassetts (de l'any 1984) on es conserven els originals de les primeres col·leccions ingressades (Fraser, Cuevas, Català...). © Alicia Torres.

proper 16 d'octubre celebrarem un acte d'homenatge a Ronald Fraser.

LLUÍS UBEDA QUERALT

Mont-roig. El patrimoni immaterial (la literatura oral)

A finals de 2007 ha vist la llum l'obra *Mont-roig. El patrimoni immaterial (la literatura oral)*. Editada per l'Associació Cultural del Matarranya (ASCUMA), es tracta d'una recopilació dels materials de literatura oral en català presents en aquella vila matarranyenca, i és el número 12 de la col·lecció "Lo Trill", que acull els treballs d'investigació.

L'ASCUMA és una entitat que treballa de forma incansable per la conservació i la promoció de la llengua i la cultura pròpies de la comarca homònima. En eixa noble tasca, l'associació va editar els anys 1995 i 1996, en tres volums de la mateixa col·lecció, la magna obra que amb el títol de *Lo Molinar. Literatura popular catalana del Matarranya i Mequinensa* va rebre un destacat reconeixement. I és que sempre es va tenir clar que per aconseguir que la llengua catalana pròpia de l'Aragó arribara a ser considerada com mereixia s'havia de passar, necessàriament, per la recuperació de la memòria col·lectiva a partir de la literatura oral. I calia fer-ho amb urgència, ja que, per causa dels grans canvis socials que havien vingut a transformar de manera dràstica les relacions familiars i socials, amb la generació dels nostres pares es perdria bona part de les fonts orals. L'obra la van dirigir Artur Quintana, Carles Sancho, Lluís Borau i Hèctor Moret i els coordinadors ja van apuntar que convenia aprofundir en la investigació presentant els materials de manera individualitzada per municipis.

El meu interès per la literatura oral troba el seu origen en el dia a dia a la vora de la gent gran de casa. En el temps de la meua infantesa mont-rogina hi havia pocs factors externs que pogueren interrompre la comunicació intergeneracional, perquè el contacte amb el món exterior es limitava a la ràdio, als quatre viatgers que paraven a l'hostal de casa nostra i a algun diari endarrerit. I així, en tals circumstàncies, la necessitat vital de comunicar-nos estava sempre present.

Els primers apunts i les primeres gravacions realitzades amb una certa voluntat de conservar les expressions de

la literatura popular es remunten a l'any 1985. Però, el cert és que, en aquella època, els meus esforços es limitaven a prendre'n nota sense tindre gaire consciència del que, a la llarga, la tradició oral arribaria a ser i a representar per a mi. Ho anotava tot per evitar que es perdera, però també ho gravava per a poder-ho escoltar quan els meus majors ja no estigueren ací per a poder-m'ho contar.

No va ser fins a principis de la dècada següent que vaig començar a donar-li valor a tot allò que tenia. Així, amb l'ànim d'ampliar o complementar els materials recollits, a partir de l'any de 1992, i sense comptar encara amb cap guia metodològica, vaig començar una llarga tanda d'entrevistes a la gent gran, iniciant-les, com és natural, amb els de la família. Però, ben aviat, el doctor Artur Quintana em va facilitar un model d'enquesta, juntament amb la relació dels diferents gèneres i la metodologia a emprar per transcriure'ls. I, certament, el fet de poder comptar amb una guia clara i concisa em va ajudar moltíssim en la conducció de les enquestes.

Evidentment, el fet de ser fill de Mont-roig m'ha facilitat, en gran mesura, l'accés als informadors. Ara bé, a còpia d'experiència he après que:

1. Generalment, l'informador de la literatura oral no és conscient de la importància dels textos o de les composicions musicals que transmet. La percepció del valor la comença a tindre quan veu que allò que comunica mereix l'atenció d'altres persones i que, a més, els materials que ha facilitat són objecte d'estudi.

2. Com a mesura inicial, abans de la primera entrevista, cal fer un contacte de cortesia, bé personalment, bé a través d'un familiar o per telèfon, anunciant la visita i explicant la motivació.

3. La primera entrevista sol ser una mica decebedora pel que fa als continguts, degut a què els informants s'embranquen fàcilment en mil contalles i explicacions, que són molt amenes però que sovint es desvien del propòsit de la investigació.

Josep A. Carrégal Sancho, autor de l'obra i l'article

4. La major part del suc es pot treure en la segona i en les posteriors sessions, que és quan els informadors han captat de manera clara quin és l'objectiu de l'entrevistador.

5. A la gent gran, el fet d'utilitzar una gravadora li pot produir un cert neguit. I, per tal causa, per a què les explicacions que donen no perden espontaneïtat i no resulten viciades, convé no forçar l'informador a repetir una peça o mostra si no la té clara des del principi. Val més deixar-ho estar uns dies i induir-lo més endavant a recitar aquella peça. De ben segur que en un altra sessió posterior les paraules brollaran amb facilitat.

6. Tampoc no convé preguntar directament si recorden o no peces d'una classe o d'una altra. En situacions forçades és fàcil que els grans patixquen algun lapsus, la qual cosa els porta o bé a oblidar una part de la composició o bé a fer-hi algun afegit postís. Per això, és més pràctic invitar-los a recordar a partir de la recitació d'una altra peça del mateix tipus per part de l'investigador.

De tota manera he d'aclarir que algunes de les 81 persones que apareixen a la llista han estat informadores involuntàries. Vull dir que les mostres que em van transmetre no ho van ser com a resultat d'una entrevista o d'una enquesta formals, sinó amb ocasió de converses circumstancials, com les que es poden mantindre al cafè o, simplement, en una trobada inesperada pel carrer.

I sent com és *Lo Molinar* una obra bàsica, i fins i tot modèlica, en la recopilació i presentació de la literatura oral, en aquest treball he seguit el seu esquema. Per tant, l'obra s'estructura en tres grans blocs. El primer conté la narrativa, que acull els següents grups: contes, bertranades, rondalles paremiològiques, facècies, acudits, llegendes, teatre, comèdies als masos, representació de la vida de Sant Antoni Abat, folies i cançons dedicades al mateix sant, història oral (incloent-hi la medicina popular) i cantalles. El segon bloc és el cançoner, i aplega aquests grups: albaes, folies, jotes, altres cançons, la cercavila de Mont-roig, cançonetes, moixaines i jocs per a la canalla, altres jocs, tirallongues toponímiques, jaculatòries i oracions, dites populars, la festa de Carnestoltes i els balls populars. I el tercer recull els gèneres menors, amb refranys, endevinalles, mimologismes i xants, tornaveus, embarrussaments i locucions i frases fetes.

I en referència a *Lo Molinar* em cal afegir que he incorporat al meu treball els materials procedents de Mont-roig que s'hi van recopilar i que, en la major part dels casos, vaig ser jo mateix qui els va aportar.

Així les coses, la recopilació de la literatura oral de Mont-roig aplega un total aproximat de 3.155 composicions, 116 de les quals a la narrativa, 301 al cançoner i 2.738 als gèneres menors.

Com es pot observar al llarg del treball, de vegades presento dues o més versions d'una mateixa composició. No és estrany, perquè tot i que els textos de literatura oral estan sotmesos a unes normes i a uns models que tothom respecta és normal que entre persones d'un mateix poble apareguen algunes diferències.

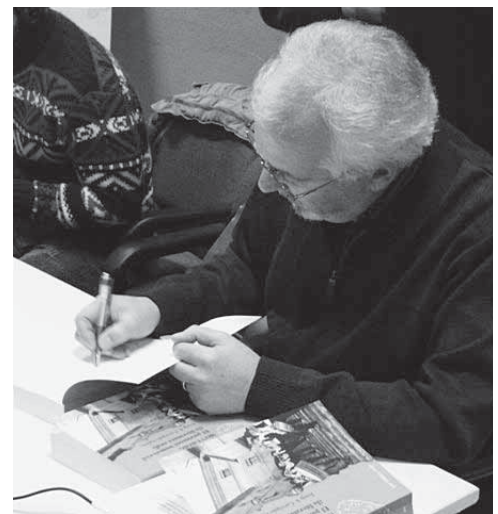
En moltes ocasions, l'informador he seguit jo mateix. Això, que en alguns casos es pot entendre com un avantatge, en molts altres ha esdevingut un inconvenient. I és necessari que els lectors en sàpiguen la causa. Com adés comentava, els meus majors em van transmetre bellíssimes mostres de literatura oral. I algunes d'elles, normalment les més curtes, les recordo al peu de la lletra i així les he transcrit. Però quan parlem dels gèneres majors la cosa és ben diferent. Recordo els contes, i també les llegen-

des, però no les recordo paraula a paraula. Conec la trama argumental, i la coneix bé, però entenc que no les podia transmetre amb les meues pròpies paraules ja que no volia que eixos contes i eixes llegendes resultaren viciats. Entre altres coses perquè durant anys he recreat contes i acudits diversos, procedents del folklore, i els he publicat dispersos, i fins i tot se n'ha fet una recopilació en volum. Finalment he optat per fer un relat succint d'aquells contes o llegendes que recordo i dels que cap de les persones enquestades me n'ha donat referència.

Puc dir que he realitzat aquest treball amb afecte i il·lusió, i, també, amb un puntet de nostàlgia, reconec que de vegades se m'ha fet el cor tendre, però mai he pretès exhaustivats ja que a cada instant em continuaven arribant noves mostres de literatura oral. I en un moment o altre l'havia de donar per finalitzat.

I per a acabar, de l'anàlisi del conjunt del meu treball puc concloure que l'aportació dels etnotextos literaris i de les composicions musicals d'extracció popular al nostre patrimoni cultural és bàsica, i que de tots nosaltres vull dir de la nostra actitud personal depèn la possibilitat d'evitar que es perden entre les boires del temps. Per a aconseguir-ho, com que la pervivència de la literatura popular es fonamenta en la comunicació entre les diverses generacions, cal que aquells qui hem seguit receptors d'eixos materials assumim la responsabilitat de convertir-nos en transmissors. Perquè, tal com diu Carlos González en referència als contes, per a assegurar la pervivència d'un conte popular no hi ha cap altra solució que mantindre'l viu en la nostra memòria i contar-lo, ja que si el deixem morir potser desapareixerà un

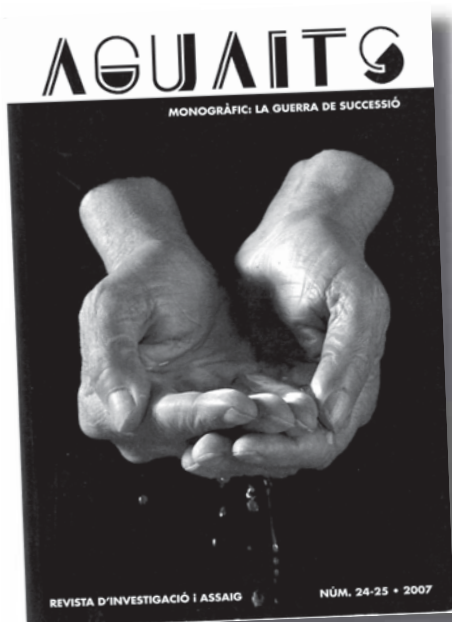
Josep A. Carrévalo en dos moments de la presentació de la seva obra

dels darrers missatges de vida i de llibertat que ens resten. Per a evitar-ho, és menester que tots ens hi impliquem activament.

JOSEP A. CARRÉVALO SANCHO

Notes

1. De fet, la col·lecció "Lo Trill" la van iniciar els tres volums de *Lo Molinar*.
2. Precisament, Carles Sancho és el prologuista del treball ací presentat.
3. Les informadores més destacades de casa van ser ma mare, Pilar Sancho Peris; ma iaia, Adoracion Peris Guarc; i la seua germana Isabel. I ha estat precisament a elles a qui he dedicat l'obra.
4. En aquella època la televisió anava encara amb bolquers.
5. CARRÉVALO, J. A., *Espurnes*, Calaceit: ASCUMA, 2002.
6. GONZÁLEZ, C., «La victoria de la risa. La victoria de la naturaleza. Análisis de dos cuentos maravillosos recopilados en Aragón», dins *Temas de antropología aragonesa* 5, Zaragoza: IAA, 1995, p. 55-81.

Aguai ts, núm. 33/34 (2007). "La Guerra de Successió". Dénia: Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta, 303 p.

Aguai ts, *Revista d'Investigació i Assaig*, editada per l'Institut d'Estudis

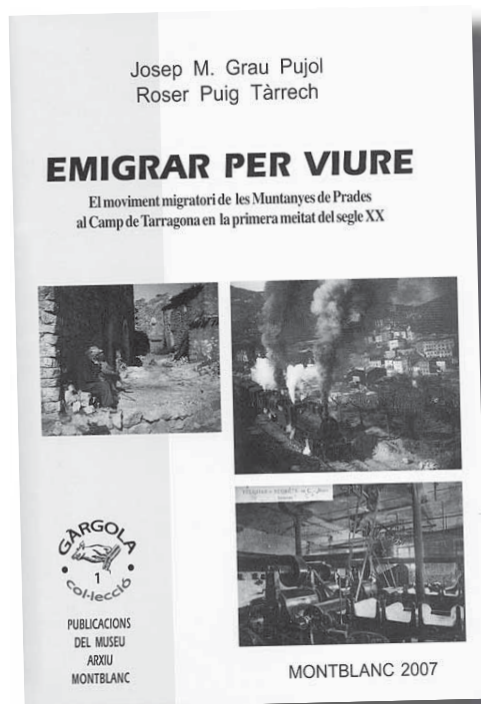
Comarcals de la Marina Alta, se suma a la commemoració del III Centenari de la Batalla d'Almansa i del Decret d'Abolició dels Furs amb un monogràfic sobre la Guerra de Successió. Es tracta d'un número doble, el 24-25, que consolida una llarga trajectòria i és alhora el resultat d'una col·laboració entre investigadors de les Universitats de Barcelona, València i Alacant —A. Alcoberro, A. Felipo, E. Giménez, C. Pérez i S. Salort— i altres procedents de la pròpia comarca i de la resta del país, com ara J. Ivars, J. López, L. Peris, R. Sesar i V. Terol.

En total són deu treballs relacionats amb el conflicte successori al País Valencià, si bé la Marina acapara una major atenció, d'acord amb el protagonisme de la comarca en aquells anys. A la rebel·lió de Dénia de 1705 es dediquen els treballs d'E. Giménez i C. Pérez, l'un analitzant la resposta compromesa d'una part dels nobles valencians amb el Borbó i l'altre dedicat a estudiar les controvertides actuacions de l'exèrcit filipí. J. Ivars incorpora les qüestions relatives a les fortificacions del castell i de la vila, i J. López, R. Sesar i L. Peris

aporten una perspectiva social a partir de les confiscacions aplicades pel govern borbònic als rebels dianenses i de l'estudi de les fonts demogràfiques. La perspectiva espacial s'enriqueix amb el treball de R. Sesar sobre l'actitud de la vila de Xàbia —una excepció borbònica en la comarca— i l'aportació de V. Terol, qui analitza les repercussions de la revolta en la Vall d'Albaida.

Els drames familiars provocats pel conflicte queden reflectits en la disputa de l'austriacista comte de Cervelló per la herència de son pare, el borbònic marquès de Villatorcas, estudiada per A. Felipo. L'exili fou el destí del comte, però també el de don Vicent Díaz de Sarralde, autor d'una epopeia panegírica sobre les campanyes imperials contra el turc, estudiada per A. Alcoberro. Finalment, S. Salort aporta una anàlisi crítica sobre la suposada modernitat del nou sistema fiscal aplicat per Felip V. En definitiva, *Aguai ts* fa una valuosa aportació al coneixement d'una transcendental etapa històrica.

CARME PÉREZ I APARICIO
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Josep M. Grau Pujol i Roser Puig Tàrrsch: *Emigrar per viure. El moviment migratori de les Muntanyes de Prades en la primera meitat del segle XX*, Publicacions del Museu-Arxiu Montblanc, Montblanc, 200, 151 ps.

La recerca de Grau i Puig és una sòlida reflexió teòrica a través de les fonts d'empadronament per a concretar l'evolució de la migració de vilatges de tradició econòmica agrària cap a enclavaments urbans. Aquesta investigació se centra en la regió de les Muntanyes de Prades com a focus emissor de població que respectivament es desplaça a la cerca de treball a Reus, Valls, Montblanc. De fet, com explicita Llorenç Ferrer al pròleg del treball, el fet migratori intra o interregional no és nou: ve condicionat, en el trànsit de l'època moderna a la contemporaneïtat, per la polarització de l'oferta de treball, l'articulació de mer-

cats supracomarcals i, en conseqüència, per l'inseriment de l'economia agrària en el procés d'industrialització.

El treball d'aquests dos solvents historiadors nacionals, en clau d'història comarcal, objectiva dades estadístiques que, alhora, remetent a la jerarquia de l'activitat econòmica pel que fa a la localització industrial i de serveis. Així, el llibre constata dos processos evolutius de deslocalització demogràfica. El primer, ve explicitat per l'establiment poblacional del conjunt de pobles de les Muntanyes de Prades en radis semiurbans intermedis. La segona via —definitòria i definitiva— és la "sedimentació" del segment poblacional als *loci* de recepció. En aquest sentit, Reus —com a àmbit d'influència econòmic intercomarcal— se situa com a entitat urbana receptora del gradient demogràfic resultant de la força de treball expulsada dels llocs d'origen que, a causa de l'explotació econòmica

del factor de producció 'terra', són exponents d'oferta de mà d'obra elàstica. Per tant, el contingent —exèrcit de reserva agrari— es desplaça a la cerca d'ocupació. I si pot ser, en ocupacions paral·leles a les practicades en les viles d'origen. Però això, és clar, depèn, de l'oferta del focus d'acollida. No sempre s'esdevenia que la migració trobava ocupació en les funcions desenvolupades en el poble d'adopció. Aquest aspecte, com esmenten els autors (el d'un versemblant desarrelament), és un factor sociològic, cultural, a recercar a través de les històries de vida; però també per mitjà de memòries autobiogràfiques.

El futur del comerç a Andorra cap a on va? Dotzenes Jornades de la Societat Andorrana de Ciències (2007). Andorra la Vella: Societat Andorrana de Ciències, 198 p.

La publicació sobre "El futur del comerç a Andorra, cap a on va?", fruit de les 12enes jornades de la SAC realitzades del 25 de novembre del 2006, permet continuar la reflexió sobre el tema. A les 21 ponències presentades s'hi ha afegit estadístiques sobre el comerç d'Andorra entre 1980 i 2006.

Entre altres coses, es va dir:

"A partir del l'any 1988 el sector Comerç passa de representar el 50% dels establiments que es creen a Andorra a representar-ne el 35% (mitjana dels anys 90). A partir de l'any 2000 continua la desaceleració i de mitjana passa a representar el 10% de la creació d'establiments. L'any 2005 el sector Comerç sols representa l'1%." Joan Soler

"Els clients vénen a Andorra a comprar, però per què? Perquè tenen avantatges si ho comparen amb el seu país d'origen: d'amplitud d'assortiment,

Una altra característica a destacar de la recerca és la relativa activitat "autònoma" de la Riba, amb una sostinguda protoindústria-industrialització al voltant de la fabricació paperera i tèxtil. Aquest cas és interessant de continuar investigant perquè es tracta d'un "illot" —com també ho fou Alcoi— que deu seguir els factors constituents de divisió del treball. No és casualitat que tradicions familiars fundessin botigues com El Barato, a Reus. És a dir, una especialització econòmica es desplaça a una altra localització amb recursos —una xarxa de comercialització— convergents.

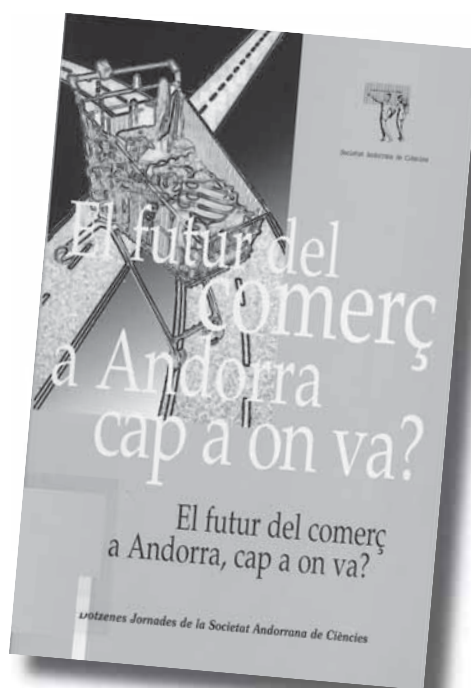
de dies d'obertura, d'horaris, de dates de rebaixes, de productes específics que només troben aquí, pels comerços que hi ha, per les novetats... Cinc comerços acaparen el 95% de les queixes..." Antoni Miralles.

"Si ens centrem en quins són els reptes del comerç, a banda de la millora de les infraestructures i l'entorn comercial, trobem la gestió dels recursos humans, és a dir, de les persones. Hem de qualificar més el nostre personal. Des de la Cambra ajudem a facilitar la formació, però calen esforços i accions més contundents a l'interior de les empreses. També cal adequar més els horaris comercials a les necessitats del sector. Els nostres preus (en contra del que alguns manifesten) són competitius. Tot i tenir-los millors que els nostres veïns, no hem crescut com ells, i la valoració del preu s'ha de posar en relació amb la qualitat del producte i el servei que oferim actualment. Un altre dels reptes és la millora de l'adaptació de les tècniques de venda dins la gestió empresarial.

Un altre repte del nostre país és la

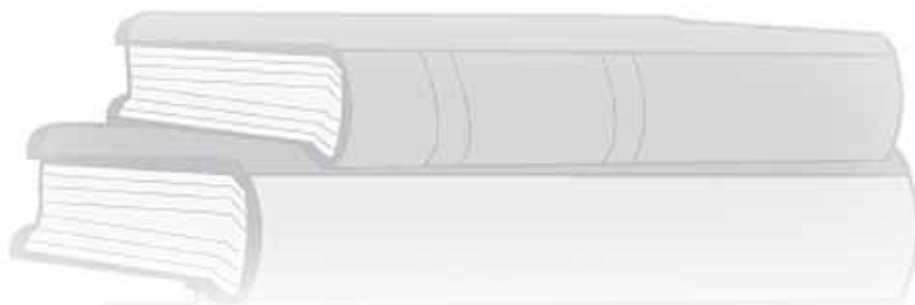
Així doncs, en conclusió, aquesta minuciosa recerca, basada, com no podia ser de cap altra manera, en fons primàries arxivístiques, suposa una contribució significativa per a situar territorialment les dinàmiques demogràfiques en el procés de divisió del treball i, doncs, com a explicació de la substitució del paisatge rural pel paisatge urbà. Encara que aquesta transició —les xarxes de relació social i econòmica no coneixen ruptures simplificadores— romangui fins avui.

XAVIER FERRÉ TRILL

comunicació: no es comunica correctament a l'exterior, ni es creen o desenvolupen productes destinats a l'atracció del turisme comercial." Pilar Escaler.

ANTONI POL I SOLÉ

novetats bibliogràfiques

- 18ns. *Premis Literaris Penedesencs Nit de Sant Jordi 2006* (2007). Vilafranca del Penedès: Institut d'Estudis Penedesencs, 2007. 106 p.
- Annals 2005-2006* (2007). Ripoll: Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès, 383 p.
- Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, núm. 48 (2007). Girona: Institut d'Estudis Gironins, 378 p.
- Annals del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca*, núm. 18 (2007). Olot: Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, 345 p.
- ARMANGUÉ, Joan (2007). *L'obra prime-renca d'Apel·les Mestres (1872-1886)*. Barcelona: Arxiu de Tradicions de l'Alguer; Publicacions de l'Abadia de Montserrat [Biblioteca Serra d'Or, 380], 156 p.
- ARNABAT, Ramon [ed.] (2007). *Els treballs i el món del treball al Penedès. Actes del III Seminari d'Història del Penedès*. Vilafranca del Penedès: Institut d'Estudis Penedesencs, 302 p.
- BOFARULL I BROCA, Andreu de (2007). *Anales històrics de Reus*. Reus: Centre de Lectura de Reus. 2 v. (Assaig; 107-108). [Edició facsimil]
- Butlletí del Centre d'Estudis Alcoverencs*, núm. 108 (octubre-desembre 2007). Alcover: Centre d'Estudis Alcoverencs, 27 p.
- Butlletí del Centre d'Estudis Alcoverencs*, núm. 109-112 (2007). Alcover: Centre d'Estudis Alcoverencs, 131 p.
- Campsentelles*, núm. 10 (2007). Sant Fost de Campsentelles: Centre d'Estudis Santfostencs Amics de Cabanes, 153 p.
- CARRÉGALO SANCHO, Josep A. (2007). *Montroig. El patrimoni immaterial (la literatura oral)*. Calaceit: Associació Cultural del Matarranya, 369 p.
- CASAJUANA I NIELL, Rosa (2007). *Una nena de Manresa i les seves històries*. Manresa: Centre d'Estudis del Bages (Memòria, 9), 165 p.
- CATALÀ MASSOT, Lluís (2007). *Societat, urbanisme i serveis públics a la Torredembarra del segle XIX*. Torredembarra: Centre d'Estudis Sinibald de Mas, 143 p.
- Catàleg d'il·lustradors seleccionats al I premi La Punta del Llapis d'il·lustració*. Palma, Illes Balears, 2006 (2007) Palma: Institut d'Estudis Balears; Govern de les Illes Balears. Conselleria d'Educació i Cultura, 51 p.
- COLL I PIGEM, Maria (2008). *L'església de Sant Cebrià de Vallalta*. Sant Cebrià de Vallalta: Centre d'Estudis Sant Cebrià, 93 p.
- Del Penedès*, núm. 16 (tardor 2007). Vilafranca del Penedès: Institut d'Estudis Penedesencs, 97 p.
- Eivissa*, núm. 47 (2007). Eivissa: Centre d'Estudis Eivissencs, 58 p.
- Estudis Baleàrics*, núm. 68/67 (2007). Palma: Institut d'Estudis Balears, 338 p.
- FARRÉS SUCARRAT, Esther (2008). *La repressió franquista a Vic (1939-1945)*. Vic: Patronat d'Estudis Osonencs (Osona a la butxaca; 26), 276 p.
- Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*, núm. 89 (octubre 2007). Mataró: Museu Arxiu Santa Maria-Centre d'Estudis Locals de Mataró, 48 p.
- GASTON, Elias (2007). *Horta, Picasso i paisatge: La muntanya de Santa Bàrbara*. Horta de Sant Joan: Centre Picasso d'Orta (Quaderns Picassians; 1), 78 p. [Edició trilingüe: català, castellà i anglès].
- Insula. Quaderno de cultura sarda*, núm. 1 (2007). L'Alguer: Arxiu de Tradicions de L'Alguer, 146 p.
- L'Aiguadolç* núm. 33/34 (tardor 2007). Bernat Capó: Espigolant pel rostoll de les paraules. Dènia: Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta, 175 p.
- L'Erol*, núm. 94 (tardor 2007). Berga: Àmbit de Recerques del Berguedà, 51 p.
- L'Erol*, núm. 95 (2007). Berga: Àmbit de Recerques del Berguedà, 58 p.
- L'Ordit*, núm. 1 (2007). Santa Perpètua de Mogoda: Centre de Recerques Mogoda, 141 p.
- LACUEVA MORENO, Josep Lluís; MÀRQUEZ BERROCAL, Manuel; PLANS CAMPDERRÓS, Lourdes (2007). *Combat per la llibertat. Memòria de la lluita anti-franquista a Terrasa (1939-1979)*. Terrassa: Fundació Torre del Palau (Àmfora; 6), 931 p.
- Lo Floc*, núm. 182 (juliol-desembre 2007). Riudoms: Centre d'Estudis Riudomencs Arnau de Palomar, 46 p.
- Lo Violí*, núm. 4 (2007). Falset: Centre d'Estudis del Priorat, 30 p.
- Materials del Baix Llobregat*, núm. 13 (2007). [Dossier: Esport i tradició: el Baix Llobregat en marxa i altres escrits]. Sant Feliu de Llobregat: Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, 116 p.
- Mestall*, núm. 22 (2007). Girona: Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines, 16 p.
- Miquel Carreras: 1905-1938. Esforç i reflexió. Memòria d'una ciutat* (2007). Sabadell: Ajuntament de Sabadell, Fundació Bosch i Cadevallach, Obra Social Caixa Sabadell, 112 p.
- MOLL CAMPS, Toni (2007). *La noia que sortí del mirall*. Maó: Institut Menorquí d'Estudis, (Petit Format, 18), 208 p.

- Notes, núm. 23 (gener 2008). Mollet del Vallès: Centre d'Estudis Molletans, 276 p.
- PLANAS SANJOSÉ, Antoni M. (2007). *Baltasar Porcel. La primavera i la Tardor*. Palma: Institut d'Estudis Baleàrics (Màscara; 1), 227 p.
- PONS MOLL, Joan (2007). *Sant Antoni de Fornells: d'església de Castell a parròquia*. Maó: Institut Menorquí d'Estudis, (Cova de Pala, 21), 256 p.
- PORTELLA COLL, Josep (2008). *Menorca: els quatre debats del 1900*. Maó: Institut Menorquí d'Estudis (Petit format; 19), 119 p.
- Primer Congrés d'Història de l'Independentisme Català (2007)*. Reus: Centre de Lectura de Reus, 2007 (Assaig, 106), 267 p.
- PUIG, Lluís Maria de (2007). *La Constitució de Batlle i Jover. Un projecte català a les Corts de Cadis*. Vic: Eumo Editorial; Reus: Centre de Lectura de Reus, 238 p.
- PUIGGRÒS I MODOLELL, Joan [dir.] (2007). *Els records de la gent gran. Esplugues de Llobregat*. Esplugues de Llobregat: Grup d'Estudis d'Esplugues (Miscel·lània 2), 108 p.
- Quaderns de la Selva*, núm. 19 (2007). Santa Coloma de Farners: Centre d'Estudis Selvatans, 235 p.
- Quaderns de Vilaniu*, núm. 52 (desembre 2007). Valls: Institut d'Estudis Vallencs, 115 p.
- QUINTANA I FONT, Artur; MORET, Hèctor [cur.] (2007). *Xandra: Estudios Aragoneses de Lengua e Literatura; Estudios Aragoneses de Lengua y Literatura; Estudios Aragoneses de Lengua i Literatura*. Calaceit: Institut d'Estudis del Baix Cinca; Associació Cultural del Matarranya (La Gabella, 9), 483 p.
- Rails*, núm. 23 (2007). Ulldecona: Centre d'Estudis d'Ulldecona, 169 p.
- RAMOS, Carlos [cur.] (2007). *Lleida en guerra*. La col·lecció Ramon Rius. 2a. ed. rev. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 283 p.
- RECASENS LLORT, Josep (2007). *La represió franquista al Baix Penedès*. Vilafranca del Penedès: Institut d'Estudis Penedesencs; Cossetània Edicions, 333 p.
- Resistència al franquisme i educació no formal*. Col·loqui de Tardor 2007 (2007). Banyoles: Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles (Quadern, 26), 378 p.
- Ritus. Rafa Forteza* (2008). Palma: Institut d'Estudis Baleàrics. 86 p. [Edició trilingüe: català, alemany i castellà]
- SANS, Joan (2007). *Juga a fer juguetes*. Palma: Institut d'Estudis Baleàrics (La Foradada), 119 p.
- SANTESMASES I OLLÉ, Josep (2008). *Viatge literari per la vall del Gaià: Les terres altes*. Tarragona: Arola; Associació Cultural de la Baixa Segarra; Centre d'Estudis del Gaià. 239 p.
- Temps de Franja*, núm. 70 (novembre 2007). Calaceit: Iniciativa Cultural de la Franja, 19 p.
- Temps de Franja*, núm. 71 (desembre 2007). Calaceit: Iniciativa Cultural de la Franja, 19 p.
- Temps de Franja*, núm. 72 (gener 2008). Calaceit: Iniciativa Cultural de la Franja, 19 p.
- Temps de Franja*, núm. 73 (febrer 2008). Calaceit: Iniciativa Cultural de la Franja, 19 p.
- Temps de Franja*, núm. 74 (març 2007). Calaceit: Iniciativa Cultural de la Franja, 19 p.
- Terceres Trobades Culturals Pirinenques. Models de Pirineu. S'hi pot viure a muntanya al segle XXI?* (2007). Societat Andorrana de Ciències; Col·lectiu Pirineu Cultural; Institut d'Estudis Ceretans; Ecomuseu de les Valls d'Àneu; Pirineu Fòrum (DEPANA-GAP); Àmbit de Recerques del Berguedà; Centre d'Estudis Ribagorçans, 135 p.
- Terme*, núm. 22 (2007). Terrassa: Centre d'Estudis Històrics de Terrassa, 274 p.
- TOS I URGELLÉS, Jaume; CONGOST, Rosa [edició i estudi introductor] (2007). *Tratado de la cabrevación de Jaume Tos i Urgellés*. Girona: Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines; Centre de Recerca d'Història Rural; Documenta Universitària (Biblioteca d'Història Rural-Documenta; 6), 156 p.
- VENTURA I SOTERAS, Cristina (2007). *Els llibres del CECL. 60 anys al servei de la cultura catalana*. Igualada: Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada, 96 p.
- XXII Sessió d'Estudis Mataronins. 2 de desembre de 2006*. Comunicacions presentades (2007). Mataró: Museu Arxiu de Santa Maria - Centre d'Estudis Locals de Mataró, 292 p.

centres adherits a la Coordinadora

1. Agrupació Cultural Vila-seca (Vila-seca)
2. Àmbit de Recerques del Berguedà (Berga)
3. Amics de Besalú i el Seu Comtat (Besalú)
4. Amics del Castell de Gelida (Gelida)
5. Arxiu de Tradicions de L'Alguer (Alguer)
6. Arxiu Festiu. Catalunya (Barcelona)
7. Associació Catalana de Documentació Històrica i Familiar (Sant Vicenç de Castellet)
8. Associació Cultural Baixa Segarra (Santa Coloma de Queralt)
9. Associació Cultural del Matarranya (Calaceit)
10. Associació Cultural del Montserrat (Collbató)
11. Associació Cultural "Modilianum" (Moià)
12. Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines (Girona)
13. Centre de Documentació. Ecomuseu dels Ports (Horta de Sant Joan)
14. Centre de Lectura de Reus (Reus)
15. Centre de Recerca Històrica del Poble Sec. CERHISEC. (Barcelona)
16. Centre de Recerques i Estudis Mogoda (Santa Perpètua de Mogoda)
17. Centre de Recerques Universitàries (Cervera)
18. Centre d'Estudis Alcoverencs (Alcover)
19. Centre d'Estudis Argentonins (Argentona)
20. Centre d'Estudis Beguetans (Begues)
21. Centre d'Estudis Canetencs (Canet de Mar)
22. Centre d'Estudis Centellencs (Centelles)
23. Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles (Banyoles)
24. Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (Sant Feliu de Llobregat)
25. Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès (Ripoll)
26. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada (Igualada)
27. Centre d'Estudis d'Avià (Avià)
- 28.-Centre d'Estudis de Gavà (Gavà)
29. Centre d'Estudis de Granollers (Granollers)
30. Centre d'Estudis de la Conca de Barberà (Montblanc)
31. Centre d'Estudis del Bages (Manresa)
32. Centre d'Estudis del Besòs - Canyet (Badalona)
33. Centre d'Estudis de les Garrigues (Borges Blanques)
34. Centre d'Estudis del Gaià (Vila-rodona)
35. Centre d'Estudis de L'Hospitalet (L'Hospitalet de Llobregat)
36. Centre d'Estudis del Lluçanès (Prats de Lluçanès)
37. Centre d'Estudis del Priorat (Torroja)
38. Centre d'Estudis dels Ports (Morella)
39. Centre d'Estudis de Montjuïc (Barcelona)
40. Centre d'Estudis de Ribera d'Ebre (Flix)
41. Centre d'Estudis de Sant Cebrià (Sant Cebrià de Vallalta)
42. Centre d'Estudis de Sant Pere de Vilamajor (Sant Pere de Vilamajor)
43. Centre d'Estudis d'Ulldecona (Ulldecona)
44. Centre d'Estudis Històrics de Terrassa (Terrassa)
45. Centre d'Estudis Ignasi Iglésias (Barcelona)
46. Centre d'Estudis Lacetans (Solsona)
47. Centre d'Estudis Locals. 3r. Mileni (Alaior. Menorca)
48. Centre d'Estudis "Lo Llisco" (Mas de Barberans)
49. Centre d'Estudis Molletans (Mollet del Vallès)
50. Centre d'Estudis Mont-roigencs (Mont-roig del Camp)
51. Centre d'Estudis Pirineu Natural (La Seu d'Urgell)
52. Centre d'Estudis Planers (Santa Bàrbara)
53. Centre d'Estudis Ribagorçans (Benavari/Pont de Suert)
54. Centre d'Estudis Riudomencs "Arnau de Palomar" (Riudoms)
55. Centre d'Estudis Santfostencs "Amics de Cabanyes" (Sant Fost de Campsentelles)
56. Centre d'Estudis Santjustencs (Sant Just Desvern)
57. Centre d'Estudis Selvatans (Santa Coloma de Farners)
58. Centre d'Estudis Seniençs (La Sénia)
59. Centre d'Estudis Sinibald de Mas (Torredembarra)
60. Centre d'Estudis Socials d'Osona (Vic)
61. Centre d'Història Natural de la Conca de Barberà (Montblanc)
62. Centre Miró de Mont-roig del Camp (Mont-roig del Camp)
63. Centre Picasso d'Orta (Horta de Sant Joan)
64. Cercle d'Estudis Històrics i Socials "Guillem Oliver" del Camp de Tarragona (Tarragona)
65. Col·lectiu de Recerques Arqueològiques de Cerdanyola (Cerdanyola)
66. Consell Cultural de les Valls d'Àneu (Esterrri d'Àneu)
67. Esbart Català de Dansaires (Barcelona)
68. Espai de Recerca (Molins de Rei)
69. Fundació Bosch i Cardellach (Sabadell)
70. Fundació Pública Institut d'Estudis Ilerdencs (Leida)
71. Fundació Roca i Galès (Barcelona)
72. Grup de Recerca Folklòrica d'Osona (Folgueroles)
73. Grup de Recerques de les Terres de Ponent (Sant Martí de Maldà)
74. Grup d'Estudis d'Esplugues (Esplugues de Llobregat)
75. Grup d'Estudis Locals (Sant Cugat del Vallès)
76. Grup d'Estudis Sitgetans (Sitges)
77. Grup d'Història del Casal (Mataró)
78. Grup d'Investigació i Història de Sant Quirze (Sant Quirze del Vallès)
79. Institut de Llengua i Cultura Catalanes (Girona)
80. Institut d'Estudis Baleàrics (Palma de Mallorca)
81. Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta (Pedreguer)
82. Institut d'Estudis Comarcals del Montsià (Amposta)
83. Institut d'Estudis de la Vall d'Albaida (Ontinyent)
84. Institut d'Estudis Eivissencs (Eivissa)
85. Institut d'Estudis Empordanesos (Figueres)
86. Institut d'Estudis Gironins (Girona)
87. Institut d'Estudis Penedesencs (Vilafranca del Penedès)
88. Institut d'Estudis Vallencs (Valls)
89. Institut Menorquí d'Estudis (Maó)
90. L'Arboç ACTHIVAT (L'Arboç)
91. Museu Arxiu de Santa Maria (Mataró)
92. Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca (Olot)
93. Patronat d'Estudis Osonencs (Vic)
94. Societat Arqueològica Lul·liana (Palma de Mallorca)
95. Patronat Francesc Eiximenis (Girona)
96. Taller d'Història de Gràcia (Barcelona)

Edita:

Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana
Carrer del Carne, 47 (IEC) • 08001 BARCELONA
Tel.: 933 248 585 ext. 131 • Fax: 932 701 180 • ccepc@iec.cat • www.ccepc.org

Consell de Redacció:

M. Carme Jiménez, Lourdes Plans, Marcel Poblet, Josep Santesmases i Francesc Viso

Dipòsit legal: T-730-2001 - Imprimeix: Impremta Requesens - Disseny i composició: Imatge-9, SL

Amb el suport de:

Diputació
Barcelona
xarxa de municipis

DIPUTACIÓ DE
TARRAGONA

Diputació de Girona

INSTITUT RAMON MUNTANER
Fundació privada amb Caràcter d'Entitat de Promoció Cultural

Diputació de Lleida

